

Utviklingen i mottakere av arbeidsavklaringspenger og personer med nedsatt arbeidsevne per 30. september 2019

Notatet er skrevet av Eirik Grønlien eirik.gronlien@nav.no, 15.10.2019.

Sammendrag

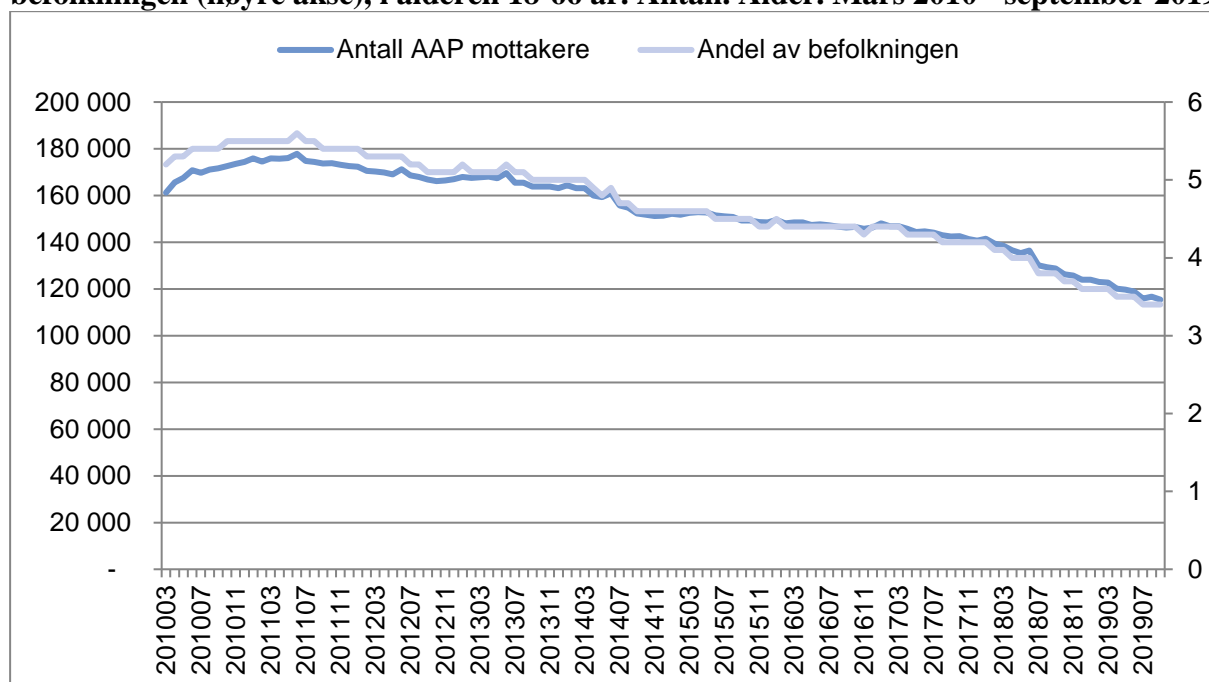
Antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger i løpet av september 2019 var på 115 424. Det innebærer at 3,4 prosent av befolkningen i alderen 18-66 år mottok arbeidsavklaringspenger på dette tidspunktet. Sammenliknet med året før er antall mottakere redusert med 13 400, en reduksjon på 10 prosent. Antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger er redusert med 3 500 personer i løpet av andre kvartal 2019, tilsvarende 3 prosent. Så langt i 2019 er antall mottakere av arbeidsavklaringspenger redusert med 8 600 personer.

Ved utgangen av september 2019 var 179 176 personer i alderen 18-66 år registrert med nedsatt arbeidsevne. Dette er en nedgang på 3,5 prosent fra tilsvarende periode i 2018. Antall personer med nedsatt arbeidsevne som mottar arbeidsavklaringspenger er ved utgangen av andre kvartal 2019 på 62,4 prosent. En nedgang på 3,8 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018. Andelen personer med nedsatt arbeidsevne som mottar uføretrygd ligger på 11 prosent, en økning på ett prosentpoeng fra 2018.

Nedgang i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger

Ved utgangen av september 2019 var antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger redusert med 8 600 personer fra 2018. Samlet for 2019 ligger reduksjonen noe under tilsvarende periode i 2018, hvor antallet ble redusert med 12 800 personer. Nedgangen varierer mye i løpet av 2019, men følger samme mønster som tidligere år, med en drastisk nedgang ved utgangen av første og andre kvartal. Reduksjonen i april og juli står alene for 65 prosent av den totale nedgangen i 2019 (tilsvarende andelen i 2018). Dette forsterker en tendens vi så før regelverksendringen av 2018, og antyder tydelige sesongvariasjoner i tilgang og avgang fra ordningen¹. Totalt er antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger redusert med 3 500 personer i tredje kvartal, mens reduksjonen i første og andre kvartal var på henholdsvis 1 200 og 3 900 personer. Sammenliknet med september 2018 er antallet redusert med rundt 13 400 personer, tilsvarende 10 prosent reduksjon. Andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger som prosent av befolkningen lå ved utgangen av september 2019 på 3,4 prosent. Dette er en reduksjon på 0,3 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018.

Figur 1: Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger (venstre akse) og andel av befolkningen (høyre akse), i alderen 18-66 år. Antall. Alder. Mars 2010 - september 2019

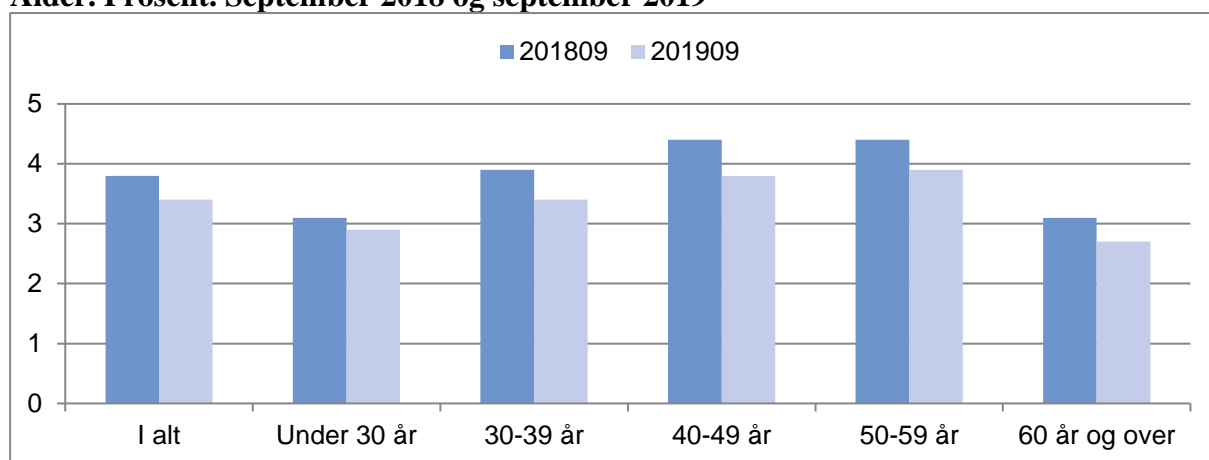
Kilde: NAV

¹ I statistikken er tilgang definert som at vedkommende har hatt utbetaling av AAP i en måned, men ikke de to foregående månedene. Tilsvarende er avgang definert som at vedkommende har hatt utbetaling av AAP i en måned, men ikke de to påfølgende. Det innebærer at over tid vil en person kunne ha flere tilganger og avganger. Den totale beholdning som har vært innom AAP vil derfor være lavere enn hva som er angitt av publisert tilgangs og avgangsstatistikk.

Reduksjon for alle aldersgrupper

Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger er redusert for alle aldersgrupper. Størst reduksjon er det i aldersgruppen 40-49 år, hvor andelen mottakere er redusert med 4 500 personer (figur 2) fra tilsvarende periode i 2018. Dette utgjør en reduksjon på 14 prosent. For personer i aldersgruppen 30-39 og 50-59 ser vi et liknende mønster, men reduksjonen her er noe lavere (henholdsvis 10 % og 12 %).

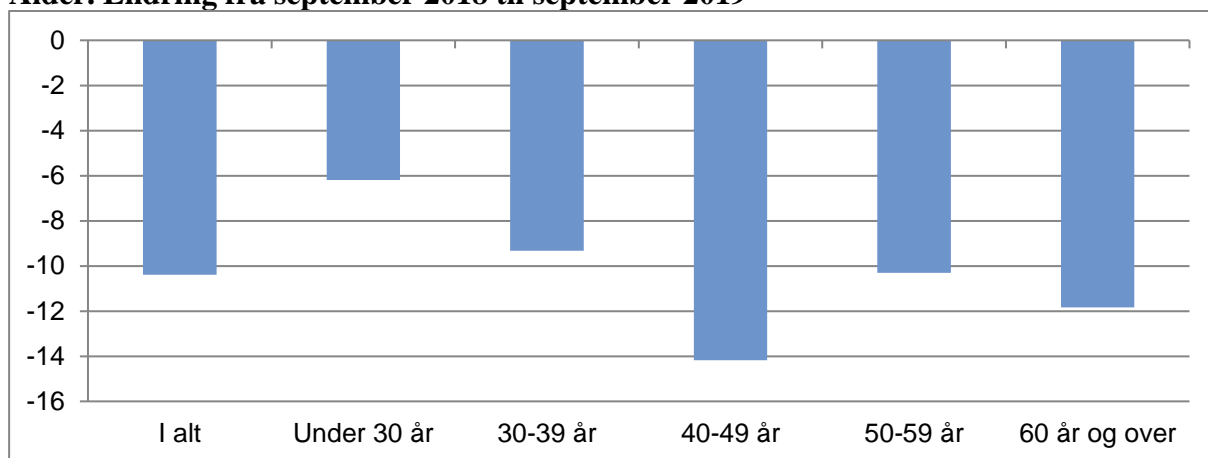
Figur 2: Andel av befolkningen (18-66 år) som mottar arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Prosent. September 2018 og september 2019

Kilde: NAV

Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger i aldersgruppen under 30 år lå ved utgangen av september på 24 300 personer. Dette utgjorde 2,9 prosent av befolkningen i alderen 18-29 år. Antallet er redusert med 1 600 personer fra tilsvarende periode i 2018. Samtidig var 11 500 personer i aldersgruppen 60-66 år registrert som mottakere, tilsvarende 2,7 prosent av befolkningen i aldersgruppen. Dette er en nedgang på 1 500 personer sammenliknet med september 2018. Etter regelverksendringen i 2018 har det vært en drastisk reduksjon i antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger for alle aldersgrupper. Dette gjelder spesielt for aldersgruppen 40-49 år, mens reduksjonen har vært minst blant de yngste mottakere av arbeidsavklaringspenger.

Figur 3. Prosentvis endring i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Endring fra september 2018 til september 2019

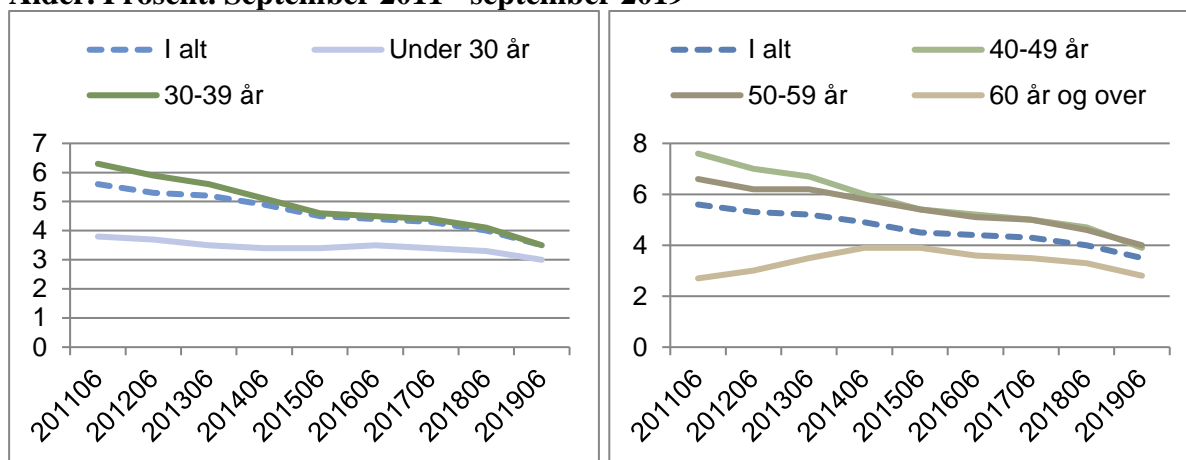

Kilde: NAV

Figur 4 viser at andelen er redusert for nesten alle aldersgrupper siden desember 2011. I perioden 2011 til 2014 økte andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger i aldergruppen 60+, men denne er redusert i perioden etter 2014. Andel personer i aldergruppen under 30 år som mottar arbeidsavklaringspenger har vært stabil over tid, etter å ha blitt redusert frem mot 2014. Vi ser nå at andelen er redusert igjen fra desember 2017, mens andelen i befolkningen har økt i tilsvarende periode. En medvirkende årsak til den totale reduksjonen er at antallet i aldersgruppene 30-59 år som andelen av befolkningen i aldersgruppen 18-66 er redusert etter 2014.

Regelverksendringene innført i 2018 har medført en kraftig reduksjon for alle aldersgrupper. Dette virker å komme som en direkte konsekvens av regelverksendringen, men bygger på en trend som startet før 2018. Reduksjonen i antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger kan også henge sammen med en reduksjon i arbeidsledighet i tilsvarende periode. Økning i ledigheten har en tendens til å ramme hardere de med en svak tilknytning til arbeidslivet, som ofte vil kunne være personer med nedsatt arbeidsevne (Kalstø og Kann 2018).

Figur 4. Andel av befolkningen (18-66 år) som mottar arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Prosent. September 2011 - september 2019

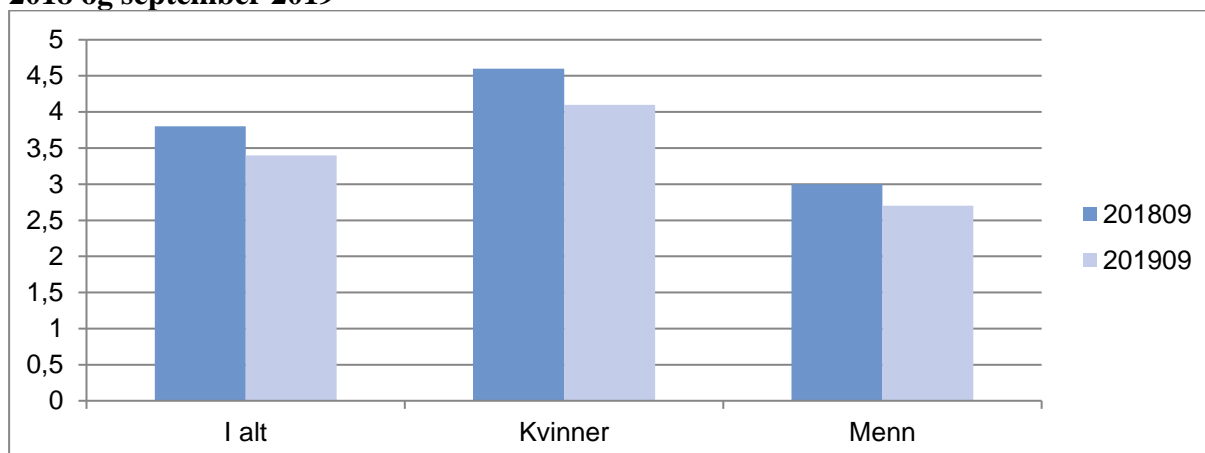

Kilde: NAV

Færre mottakere av arbeidsavklaringspenger både blant menn og kvinner

Flertallet av mottakerne av arbeidsavklaringspenger er fortsatt kvinner. Ved utgangen av september 2019 var 4,1 prosent av kvinnene og 2,7 prosent av mennene i alderen 18-66 år mottakere av arbeidsavklaringspenger (figur 5). Målt mot tilsvarende periode i 2019 er det spesielt blant kvinner vi ser en stor reduksjon. Her er antallet redusert med 8 100, mot 5 200 for menn. Som andel av beholdning er reduksjonen også størst blant kvinner, med en reduksjon på henholdsvis 11 og 10 prosent for kvinner og menn. Tendensen til at andelen kvinner ligger noe høyere enn for menn gjenspeiles i sykefraværstatistikken og i andelen som mottaker uføretrygd (Kalstø og Kann 2018). Fordelingen mellom kjønnene, hvor kvinner utgjør rett under 60 prosent av det totale antall mottakere, har holdt seg stabil over tid.

Figur 5. Andel av befolkningen med arbeidsavklaringspenger. Andel. Kjønn. September 2018 og september 2019

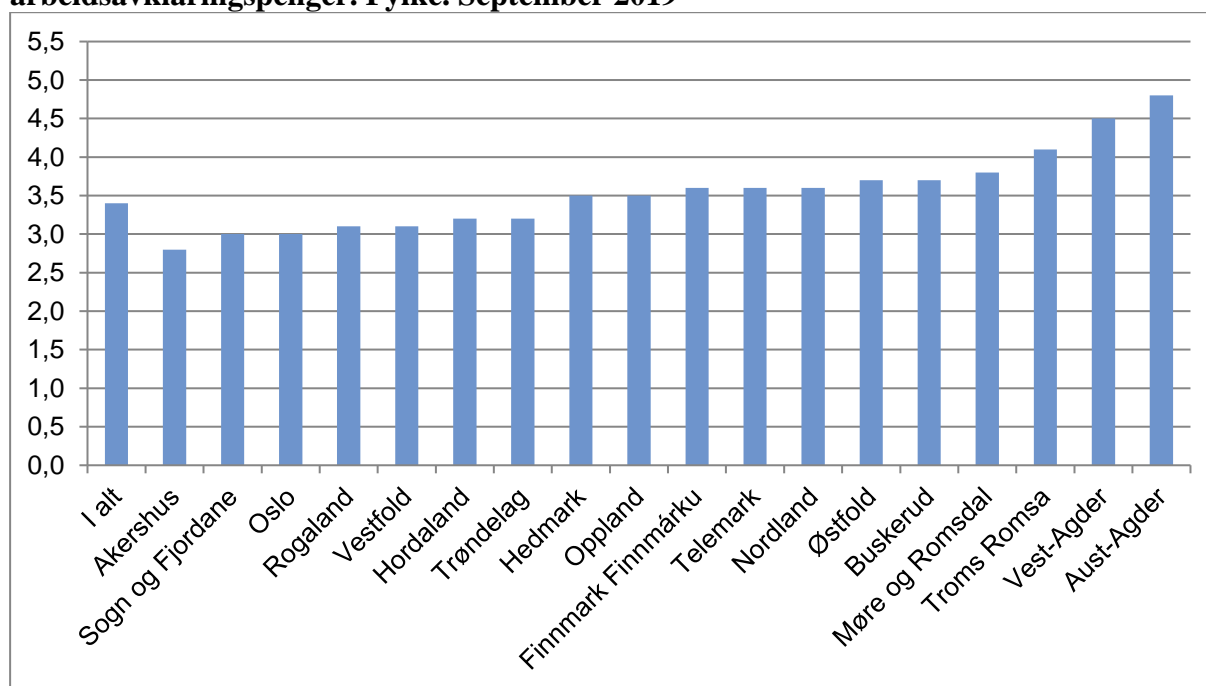
Kilde: NAV

Fortsatt nedgang i alle fylker

Sammenlignet med samme tidspunkt i 2018 er det en reduksjon i antall mottakere av AAP i alle fylker. Størst reduksjon er det i Telemark, hvor antall personer som mottok AAP i løpet av september lå på 16 500 personer, en nedgang på 6 prosent fra utgangen av juni. Det er fortsatt store forskjeller i andel mottakere av arbeidsavklaringspenger fordelt per fylke (figur 6). Aust-Agder, er fylket med høyest andel mottakere (4,8 %), etterfulgt av Vest-Agder (4,5 %) og viser at det er i Agderfylkene andel AAP mottakere er høyest.

Andelen mottakere er fortsatt lavest i Akershus (2,8 %), etterfulgt av Oslo og Sogn og Fjordane (3 %). Det er omtrent det samme mønsteret vi ser for uføretrygd, hvor Østfold og Aust-Agder er fylkene med høyest andel uføretrygdede, mens Akershus og Oslo har lavest andel (Ellingsen 2019)². Oslo, Akershus og Vestfold samt Vestlandet og Trøndelag har den laveste andelen mottakere. Dette kan ha en sammenheng med lavere andel mottakere blant personer i nær tilknytning til regioner med gode arbeidsmarkedsforhold samt at yngre aldersgrupper her vil utgjøre en høyere andel av den totale befolkningen.

Figur 6. Andel av befolkningen (18-66 år) som er mottakere av arbeidsavklaringspenger. Fylke. September 2019

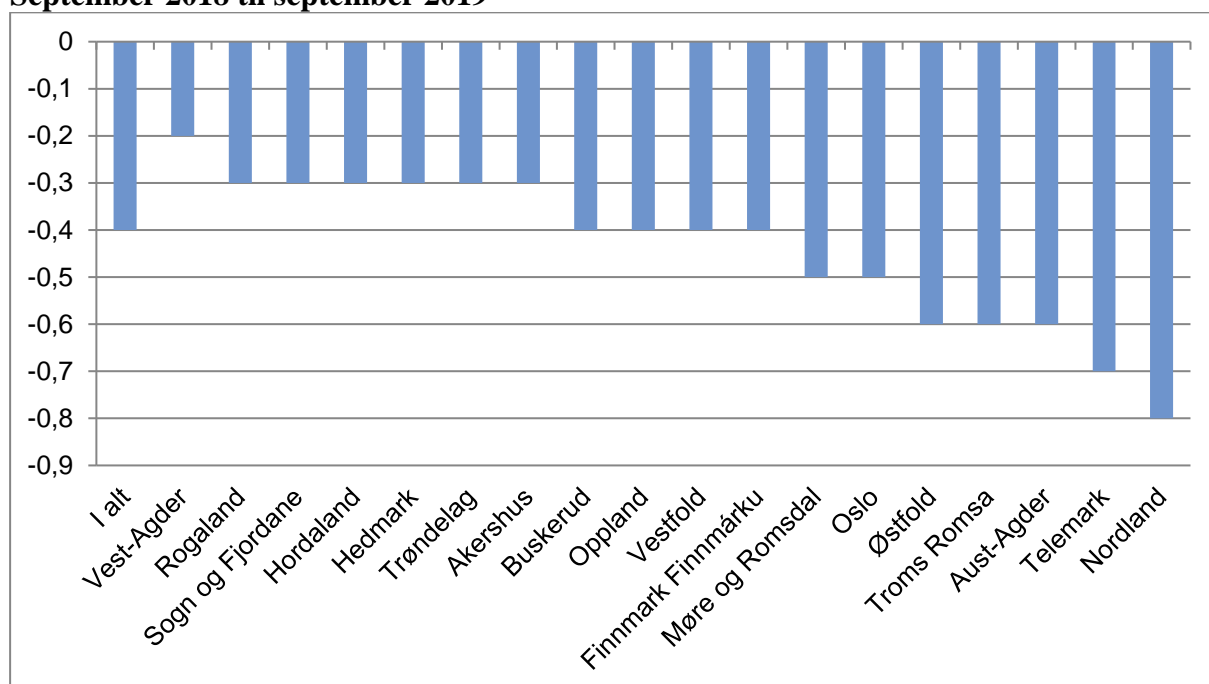
Kilde: NAV

² Dersom vi justerer for alder er Aust-Agder og Buskerud de fylkene med høyest andel uføretrygdede (Ellingsen, 2019).

Den sterke reduksjonen gjennom 2018 i antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger har fortsatt i andre og tredje kvartal 2019, etter et mer stabilt første kvartal. Dette henger delvis sammen med sesongvariasjoner i tilgangs- og avgangstallene på AAP. I første kvartal steg antall mottakere av arbeidsavklaringspenger i flere fylker, men antallet er til dels kraftig redusert i perioden etter. Størst netto reduksjon er det i Oslo hvor antall mottakere er redusert med 1 250 i 2019 (8 %).

Reduksjonen har avtatt noe fra 2018, men holder seg fortsatt stabilt høyt målt mot tidligere perioder. Nedgangen er en del av en stabil reduksjon over lengre tid som er forsterket som en følge av regelverksendringer innført i starten av 2018. Frem mot 2018 var det allikevel en økning i andel mottakere i Aust-Agder og Rogaland. Dette kan delvis henge sammen med en periode med økt ledighet i disse fylkene frem mot 2017. Samtidig har vi sett en økning i antall mottakere av uføretrygd for nesten alle fylker i løpet av 2019 (Ellingsen 2019). Av personer som begynner med uføretrygd kommer nær 80 prosent fra arbeidsavklaringspenger, og andelen holder seg stabil over tid. Dette medfører at en forholdsvis stor reduksjon i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger vil gjenspeile seg i en økning i antall mottakere av uføretrygd. Økningen i antall mottakere av uføretrygd fortsetter i 2019, og virker å komme som en direkte konsekvens av en reduksjon i antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger som følge av en økt avgang fra ytelsen.

Figur 7. Prosentvis endring i mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andel. Fylke. September 2018 til september 2019

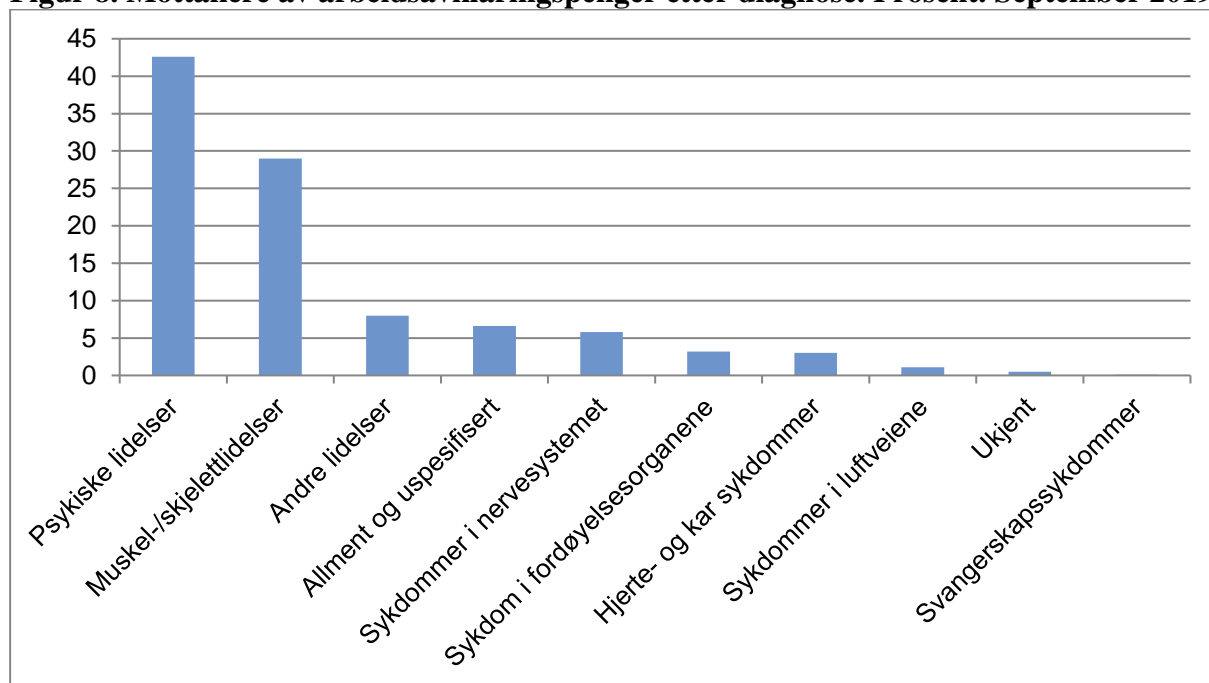
Kilde: NAV

Reduksjon for alle diagnosegrupper

Antall personer som mottar arbeidsavklaringspenger er også redusert for alle diagnosegrupper. Den største netto reduksjonen ser vi blant de som var registrert med muskel- og skjelettlidelser, hvor antallet mottakere ble redusert med 1 200 i løpet av tredje kvartal og 3 000 så langt i 2019.

For psykiske lidelser har reduksjonen i tilsvarende periode vært henholdsvis 1 150 og 2 800. Den største nedgangen som andel av beholdningen ser vi blant de med svangerskapssykdommer og ukjent diagnose. For den gruppen hvor det ikke er definert noen klar diagnosegruppe var det en nedgang på nær 45 prosent, eller 450 personer fra utgangen av 2018. Det er usikkert hva som er årsaken til denne nedgangen, men det kan ha en sammenheng med bedre registreringspraksis i dokumentasjon oversendt NAV i forbindelse med søknaden om arbeidsavklaringspenger. Svangerskapssykdommer er redusert med 16 prosent samme periode, men gruppen utgjør bare en marginal andel av det totale antall personer på AAP (0,14 %). Av de store gruppene er det en reduksjon på rundt 8 prosent for muskel- og skjelettlidelser, mens psykiske lidelser er redusert med 5 prosent så langt i 2019.

Figur 8. Mottakere av arbeidsavklaringspenger etter diagnose. Prosent. September 2019

Kilde: NAV

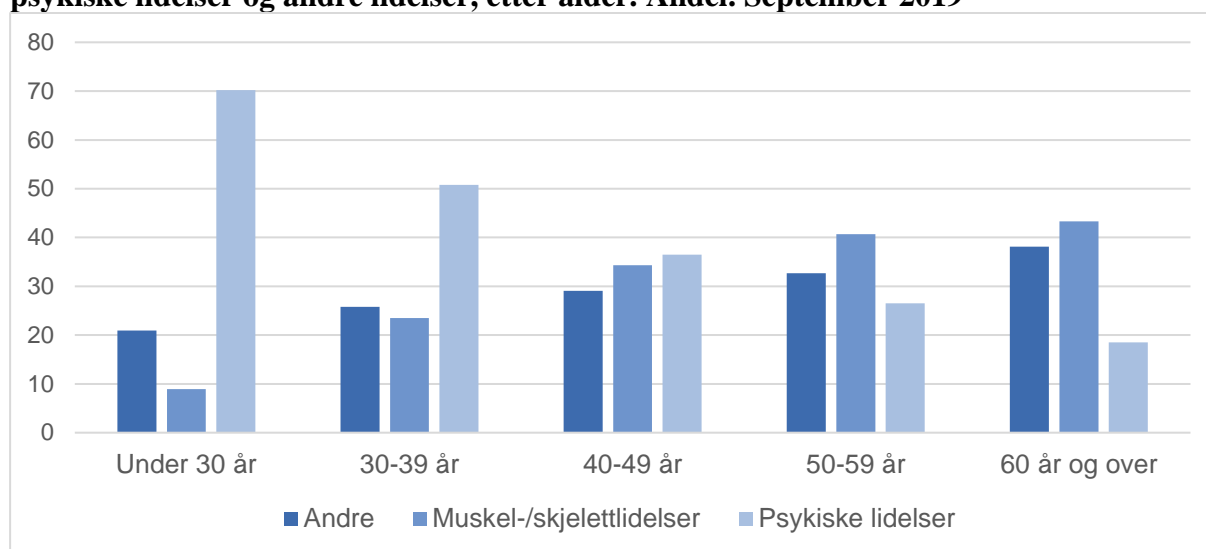
Blant dem med muskel og skjelettlidelser er reduksjonen størst blant dem med undergruppen nakke, skulder og armlidelser. Her er antallet mottakere redusert med 10 prosent så langt i år, mens andre psykiske lidelser og angst og depressive lidelser er begge redusert med rundt 6 prosent³. For undergruppene av muskel og skjelettlidelser og psykiske lidelser holder fordelingen seg relativt lik over tid, men det er noe variasjon mellom aldersgrupper. Av dem som er diagnostisert med psykiske lidelser stiger andelen med angst og depressive lidelser med alderen, mens andelen med andre psykiske lidelser reduseres. For lettere psykiske lidelser ser vi en reduksjon fra aldersgruppen 18-24 år til 25-29 år før det stabiliserer seg for de eldre aldersgruppene. For muskel- og skjelettlidelser utgjør andre lidelser den største gruppen for alle aldersgrupper, men denne reduseres med alderen før den stabiliseres for dem i aldersgruppen 40+. Samtidig øker andelen med nakke, skulder og armlidelser for de eldre aldersgruppene, men her er ikke forskjellen like drastisk (se vedlegg C).

Den vanligste medisinske årsaken til nedsatt arbeidsevne blant personer som mottar arbeidsavklaringspenger er fortsatt psykiske lidelser. Ved utgangen av september 2019 hadde hele 43 prosent en eller annen form for psykisk lidelse. Rett i underkant av halvparten av disse lider av angst- og depressive lidelser (46,5 %). Disse utgjør alene 20 prosent av alle personer registrert som mottakere i september 2019. De resterende er delt på andre psykiske lidelser og lettere psykiske lidelser (henholdsvis 25,4 og 27,9 %).

---

³ For arbeidsavklaringspenger benyttes icpc2 diagnosekoder. I publisert statistikk består hovedgruppen psykiske lidelser av lettere psykiske lidelser (P02, P04, P06-P10, P20, P25, P27-P29, P75, P78, P79, P82 og P99), angst og depresjon (P01, P03, P74, P76 og P77) og andre psykiske lidelser (P05, P11-P13, P15-P19, P22-P24, P70-P73, P80, P81, P85, P86 og P98). Hovedgruppen muskel og skjelettlidelser består av Nakke-, skulder og armlidelser (L01, L08, L09, L10, L11, L12, L83, L92), ryggliidelser (L02, L03, L84, L85, L86) og andre muskel- og skjelettlidelser (L04, L05, L07, L13, L14, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L26, L27, L28, L29, L30, L34, L35, L37, L38, L40, L45, L47, L52, L54, L55, L59, L66, L70, L71, L72, L73, L74, L75, L76, L77, L78, L79, L80, L81, L82, L87, L88, L89, L90, L91, L93, L94, L95, L96, L97, L98, L99).

Figur 9. Mottakere av arbeidsavklaringspenger med muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og andre lidelser, etter alder. Andel. September 2019

Kilde: NAV

Stadig færre nye mottakere har hatt sykepenger i perioden før tilgang

Andelen nye mottakere av arbeidsavklaringspenger som har mottatt sykepenger inntil to måneder før overgang til arbeidsavklaringspenger er redusert, mens netto antall holder seg stabilt. Det tyder på at antall som går fra maksdato på sykepenger, til AAP ikke er redusert, men at nedgangen i andelen fra sykepenger skyldes en økt tilgang til ytelsen.

Tabell 1: Nye personer med arbeidsavklaringspenger. Status to måneder før. Antall og andel. 3.kvartal 2011-2019

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
I alt	13071	12027	11948	12381	13050	13188	11889	11687	13067
Sykepenger	59,7	58,6	60,4	59,9	58,1	58,1	56,8	55	50,5
Arbeidssøker/Nedsatt arbeidsevne	27,7	27,5	26,4	25,8	25,6	28,8	30,3	34,5	36,9
Annet og ukjent	12,5	13,9	13,1	14,3	16,3	13,1	12,9	10,5	12,6

Etter å ha ligget stabilt rundt 60-63 prosent etter innføringen av ordningen i mars 2010 er andelen som kommer fra sykepenger redusert til 52 prosent i september 2019. Dette er en nedgang på 3,5 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018 og 6 prosentpoeng fra 2017. Det er

relativt store sesongvariasjoner i andelen som kommer fra sykepengen, med økt tilgang fra sykepenge mellom oktober og mars, og relativt drastisk reduksjon i sommermånedene. Dette forklarer deler av nedgangen i 2019, men vi ser at reduksjonen er en del av en tydelig trend som tiltar i 2018.

Samtidig har det vært en økning i andelen som i forkant av arbeidsavklaringspenge har hatt enten arbeidssøkerstatus eller vært registrert med nedsatt arbeidsevne. Andelen som kom fra denne statusen lå i september 2019 på 36 prosent, en økning på 8 prosentpoeng fra året før. Dette kan skyldes at personer kommer tilbake til ordningen uten å ha vært innom arbeid i perioden etter avgang. Vi ser derimot at trenden starter tidlig i 2018 og vi kan for eksempel ikke konkludere med i hvilken grad den økte tilgangen skyldes endringer i regelverk for karenperioden fra 2018. Personer som har hatt avgang i starten av 2018 vil ha anledning til å søke om arbeidsavklaringspenge etter ett år. Mange av disse vil kunne ha vært uten arbeid i forkant og registrert med nedsatt arbeidsevne eller som arbeidssøker. Dette understøttes ved at flere personer står registrert med nedsatt arbeidsevne 6 måneder etter avgang fra arbeidsavklaringspenge, etter innføring av nytt regelverk.

Nedgangen i andelen som kommer fra sykepenge kan også delvis forklares ved at det er i de eldste aldersgruppene vi ser den største reduksjonen i andelen personer som mottar arbeidsavklaringspenge. Det er generelt en større andel personer i de yngste aldersgruppene som ikke har opptjent rett til sykepenge i forkant. Vi antar at andelen som kom fra sykepenge reduseres dersom denne aldersgruppen utgjør en større andel av totalt antall mottakere.

Andelen som kommer fra sykepenge er lavest blant dem i de yngre aldersgruppene. Av personer i aldersgruppen 18 til 24 år, med tilgang i løpet av tredje kvartal 2019 kom bare 14 prosent fra sykepenge. Dette indikerer at de i forkant av å komme inn på ordningen ikke har hatt tilknytning til arbeidsgiver, eller at de har vært i stillingen med sykepengegrunnlag som ligger under minstestøtte for AAP. Andelen som kommer fra sykepenge stiger nærmest lineært med alderen, det innebærer at andelen er høyest for dem over 60 år (77 %). Det er også store forskjeller når vi fordeler tilgangen på diagnosegrupper. Blant dem med hjerte og karsykdommer kommer hele 71 prosent fra sykepenge, mens for dem med muskel og skjelettlidelser kommer 67 prosent fra sykepenge. På den andre siden kommer bare 35 prosent av dem med psykiske lidelser fra sykepenge. Dette antyder at personer med psykiske lidelser har et svakere forhold til arbeidslivet før de kommer over på AAP, noe som kan være en delforklaring til hvorfor disse har noe lavere overgang til arbeid (Kann m.fl. 2016). Dette har også en naturlig forklaring ved at unge personer som kommer inn på ordningen i større grad vil

ha en psykisk lidelse. Av dem i aldersgruppen 18 til 24 år, med tilgang i tredje kvartal er rundt 74 prosent registrert med psykisk lidelse, mot 15 prosent for dem i aldersgruppen 60 og eldre.

Fortsatt høy avgang i andre kvartal 2019

I tredje kvartal 2019 sluttet 16 400 personer å motta arbeidsavklaringspenger, stabilt fra tilsvarende periode i 2018. Dette tyder på at effekten av regelverksendringene på avgang fra ordningen fortsetter. I løpet av de siste 12 månedene har 69 200 personer hatt avgang fra arbeidsavklaringspenger. Dette er den høyeste avgangen i løpet av en 12 måneders periode etter innføringen av ordningen. Den totale avgangen i løpet av 2018 var på 68 700 personer. Avgangen i løpet av de første 6 månedene i 2019 ligger omtrent på nivå med avgangen i 2018. Dersom antallet opprettholdes ut året kan vi forvente at avgangen også i 2019 ender på om lag samme nivå.

Tilgangen til arbeidsavklaringspenger var i tredje kvartal 2019 på totalt 13 100 personer. Dette er tilnærmet identisk med tilgangen i andre kvartal. Tidligere har det vært tydelige sesongvariasjoner i tilgangen til ordningen. Et stabilt andre og tredje kvartal kan indikere en endring i dette mønsteret, men henger mer sannsynlig sammen med regelverksendringene av 2018 og den påfølgende økte avgangen fra ordningen.

Tilgangen så langt i 2019 er økt med rundt 4 700 personer eller 13 prosent, i forhold til tilsvarende periode i 2018. Tilgangen stiger i absolutte tall for alle aldersgrupper foruten de over 60 år, målt mot tredje kvartal 2018. Dette kan skyldes at en større andel av disse vil ha muligheten til å gå over til alderspensjon etter avgang fra ordningen og derfor ikke være aktuell for senere tilgang til AAP. Dersom vi vurderer 2019 under ett, er det allikevel en økning i tilgangen også for denne gruppen. Størst økning er det for de under 30 år, hvor tilgangen så langt økte med 1 700 personer. For gruppen 30 til 39 år ser vi i tillegg en stor økning i tilgang i tredje kvartal (20 % fra tilsvarende periode i 2018). En stabil tilgang i andre kvartal kombinert med en fortsatt reduksjon i beholdning indikerer at avgangen i tredje kvartal har vært høy. Endelige tall vil derimot ikke foreligge før januar 2020⁴.

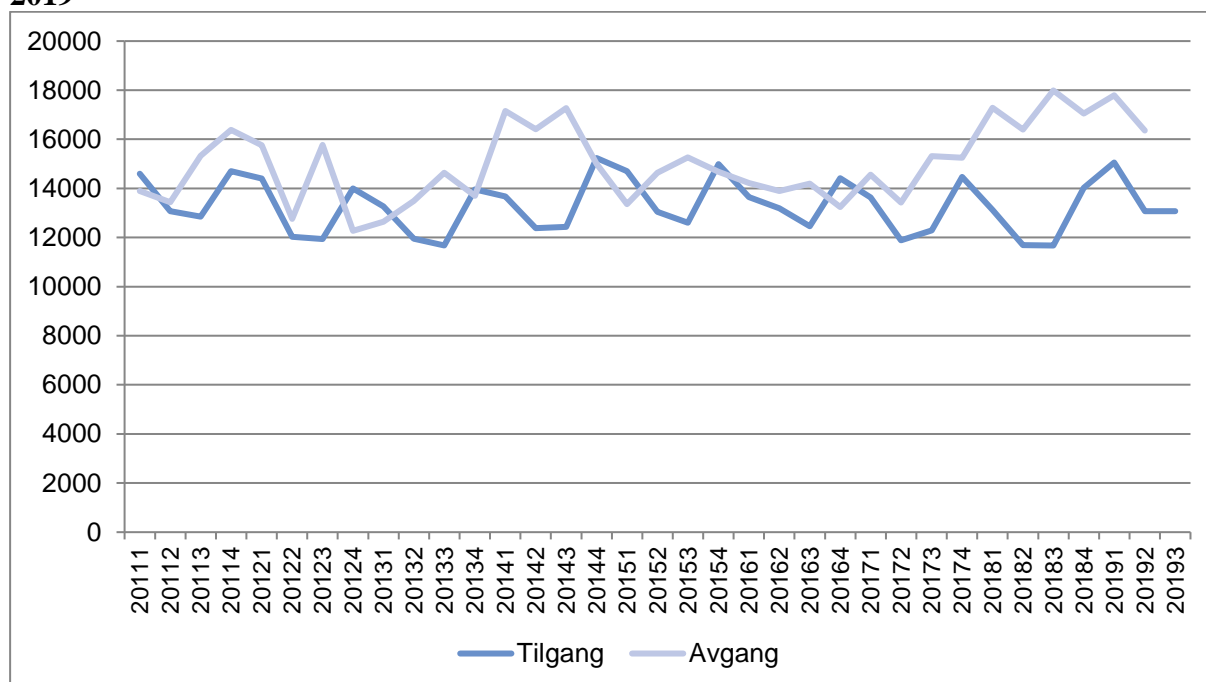
Vi forventer at enkelte av de som gikk ut av ordningen i løpet av første halvår 2018, vil kunne komme tilbake etter endt karenperiode. Kriteriet for å være registrert i tilgangen er at man i de

---

⁴ I publisert statistikk regnes avgang fra ytelsen som personer som har mottatt arbeidsavklaringspenger i en måned, men som ikke er registrert med utbetaling de to påfølgende måneder. Dette medfører blant annet at vi publiserer avgangsstatistikk 2 kvartal tilbake i tid, og tilgangsstatistikk for forrige kvartal.

to foregående månedene ikke har mottatt AAP. Det innebærer at svært mange som går ut av ordningen vil kunne komme tilbake igjen på et senere tidspunkt. Dersom vi utelukkende ser på nye tilfeller av AAP ligger andelen på rundt 60 prosent av den totale tilgangen. Andelen reduseres naturlig over tid etter innføringen av ordningen, ettersom perioden hvor personer kan ha mottatt ytelsen tidligere øker. Vi ser allikevel en svak tendens til at andelen nye tilfeller reduseres mer i slutten av 2018 og så langt i 2019, enn tidligere, noe som kan være en konsekvens av innføring av nytt regelverk for karenperiode i 2018.

Figur 10: Antall nye mottakere av arbeidsavklaringspenger (tilgang) og antall som ikke lenger mottar arbeidsavklaringspenger (avgang). Antall. 1. kvartal 2011 til 3. kvartal 2019

Kilde: NAV

Blant de som gikk av med arbeidsavklaringspenger i andre kvartal 2019 hadde 31 prosent en varighet på under ett år. Dette er en økning på to prosentpoeng fra første kvartal, og fem prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018. Den store økningen fra 2018 kan delvis skyldes effekter av regelverksendringene som særskilt påvirket dem med lang varighet som falt inn under ftlr. § 11-12⁵. Andelen som gikk ut av ordningen etter å ha vært tilknyttet NAV i mer enn 4 år lå før fjerde kvartal 2017 stabilt rundt 27 prosent. Fra og med fjerde kvartal 2017 økte andelen til rundt 30 prosent, før den er redusert til 27 prosent igjen i første kvartal 2019. I andre

⁵ <https://lovdata.no/nav/folketrygdloven/kap11>

kvartal ser vi en ytterligere reduksjon, til 23 prosent. Dette skyldes mest sannsynlig at svært mange av de med lengre varighet allerede ble avklart i 2018, samt at færre innfrir vilkårene for forlengelse etter ordinær periode.

For alle aldersgrupper ser vi at det er en større andel med kortere varighet som hadde avgang fra AAP, enn året før. Minst differanse er det for de i aldersgruppen 18 til 24 år, hvor andelen med avgang før 4 år er passert er økt med 4 prosentpoeng fra 2018. Samtidig ser vi en stor endring for de i aldersgruppen 25 til 29, hvor andelen med avgang før 4 år er økt med 10 prosentpoeng. Tidligere vurdering av varighet ved avgang har antydnet at overgangen til jobb er størst tidlig i AAP løpet, eller rett før endt ordinær periode på 4 år⁶ (Kann m.fl. 2016). At en økt andel av de som går ut av ytelsen har kortere varighet enn i 2018 kan indikere at flere vil være i arbeid etter avgang

De fleste som har avgang fra arbeidsavklaringspenger vil gå ut enten i løpet av det første året, etter endt ordinær periode eller ved maksgrense for lenge personen kan ha mottatt ytelsen (se vedlegg B). Vi ser en tendensen til at flere personer har avgang rundt 48 måneder, mens færre har avgang etter å ha mottatt AAP siden innføringen av ordningen⁷. Dette henger sammen med at den gruppen som har lengst varighet vil ha mottatt AAP siden innføringen av ordningen i 2010, og vil utgjøre en stadig mindre andel av totalen etter hvert som denne gruppen avklares. I løpet av 2018 ser vi også en ytterligere reduksjon i denne gruppen ettersom det er spesielt i denne gruppen at mange personer ble avklart i 2018. At mange av disse vil ha hatt dårligere tilknytning til arbeidslivet forklarer noe av økningen i antall og andelen som går til uføretrygd etter avgang i 2018, og støtter opp under antakelsen om at vi i 2019 vil kunne se en økning i avgang til jobb.

---

⁶ Fra og med 2018 kan personer som innvilges AAP motta ytelsen i inntil 3 år før de må avklares eller vurderes for unntaksvilkår definert i §11-12, §11-13, §11-17 eller §11-18.

⁷ Arbeidsavklaringspenger ble innført mars 2010. Personer som før dette mottok yrkesrettet attføring, rehabiliteringspenger eller tidsbegrenset uførestønad ble konvertert over til nytt regelverk.

Tabell 2: Avgang fra arbeidsavklaringspenger fordelt på hvor lenge de har mottatt ytelsen ved avgang. Antall og andel. 2. kvartal 2018 til 2. kvartal 2019

Varighet ved avgang	Antall 2. kvartal 2019	Andel 2. kvartal 2019	Andel 2. kvartal 2018
I alt - antall	16 360	16 360	16398
I alt -andel	-	100	100
1 år (1-12 mnd)	4 994	30,5	25,4
2 år (13-24 mnd)	5 005	30,6	30,8
3 år (25-36 mnd)	2 651	16,2	13,5
4 år (37-48 mnd)	2 089	12,8	12,3
5 år (49-60 mnd)	614	3,8	6,3
Over 5 år (61 mnd -)	1 007	6,2	11,8

Antall som står med arbeid seks måneder etter avgang er økt i 2018⁸

Totalt 68 700 personer hadde avgang en eller flere ganger i løpet av 2018. Av disse stod rundt 26 000 i jobb 6 måneder etter avgang, en økning på 2 300 fra 2017. Dette tilsvarer rundt 38 prosent av de med avgang i løpet av året. Mange av disse vil fortsatt ha en tilknytning til NAV i form av enten oppfølging eller annen ytelse. Antallet personer som vi ikke finner annen registrering enn tilknytning til arbeid var 11 600, stabilt fra 2017, mens gruppen som kombinerer jobb med uføretrygd ligger på 8 400. Antallet som fortsatt er registrert med nedsatt arbeidsevne mens de er registrert med et arbeidsforhold ligger på 4 700. Det antyder at de fleste som går ut av ordningen fortsatt vil ha behov for ytelse og/eller oppfølging fra NAV 6 måneder etter avgang.

Det er fortsatt slik at de fleste som slutter med AAP vil være registrert med uføretrygd 6 måneder etter avgang. Dersom vi slår sammen alle de som har uføretrygd, enten i kombinasjon med andre oppfølgingsløp, eller arbeid, ligger antallet i 2018 på 34 900, eller 51 prosent av alle

⁸ Statuskategoriene som benyttes i statistikken er ikke gjensidig utelukkende, det innebærer at en person som er registrert med nedsatt arbeidsevne samtidig kan være registrert med arbeid. Statistikken er presentert i en prioritert rekkefølge hvor arbeid er første prioritet. Det medfører at personer som er registrert med et arbeidsforhold vil falle inn under kategorien «i arbeid» til tross for at de fortsatt kan få oppfølging eller motta annen ytelse fra NAV. Prioriteringsrekkefølgen er arbeid, arbeidssøker, nedsatt arbeidsevne, uføretrygd, alderspensjon og annet/ukjent. I offisiell statistikk publisert på nav.no er gruppen som utelukkende står med arbeidsforhold skilt fra gruppen som står med arbeidsforhold og samtidig er registrert med oppfølging og/eller ytelse fra NAV:

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uforetrygd+-+statistikk/Arbeidsavklaringspenger>

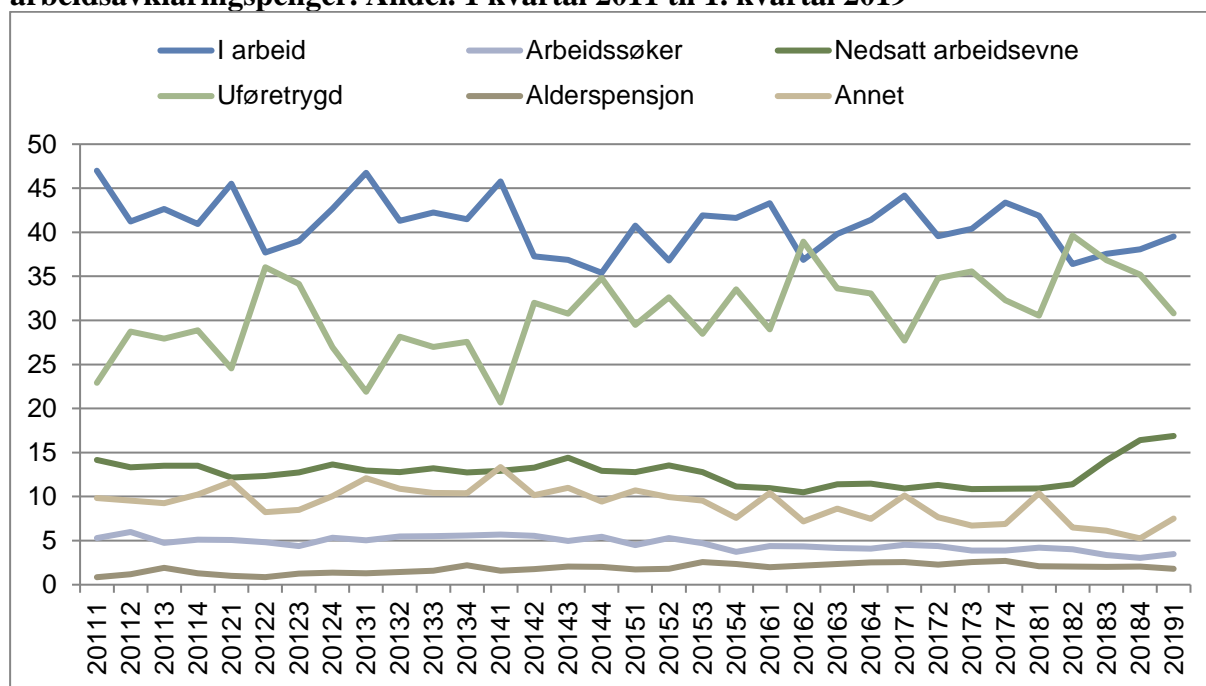
de som går ut av ordningen. Blant disse vil rundt en av fire kombinere uføretrygd med arbeid. De resterende vil enten utelukkende være registrert med uføretrygd, eller samtidig være registrert som arbeidssøker, nedsatt arbeidsevne eller andre ytelser fra NAV. Disse har ikke andre kjente kilder til livsopphold.

Avgangen i 2018 var langt høyere enn tidligere perioder, og kan kun sammenliknes med avgangen i 2014 som, grunnet en stor forekomst av personer som gikk til maks av ordinær AAP-periode, lå høyere enn årene før og etter. Det innebærer at til tross for en netto økning i overgang til arbeid, så er denne redusert som andel av den totale avgangen målt mot avgangen i 2017. Av de som endte i en eller annen form for arbeid 6 måneder etter avgang i 2017 var 40 prosent registrert med et arbeidsforhold, mens tilsvarende andel i 2018 ligger på 38 prosent. Samtidig er andelen som går til uføretrygd økt med omtrent 2 prosentpoeng. Den største endringen ser vi på personer som 6 måneder etter avgang fortsatt er registrert med nedsatt arbeidsevne. Her er andelen økt med 5 prosentpoeng, mens økningen i absolutte tall er på 5 500.

Det er ikke mulig å konkludere med effekter av regelverksendringene innført i 2018 på bakgrunn av disse tallene alene. Flere forhold påvirker hvilken status tidligere mottakere av AAP har seks måneder etter avgang, som for eksempel forhold til arbeidsmarkedet mens man mottar AAP, ulikheter mellom populasjonene som går ut av ordningen, varighet på ytelsen og tidligere tilknytning til arbeidslivet. Vi ser for eksempel at svært mange av de som gikk ut av ordningen i 2018 hadde forholdsvis lang varighet. Vi kan anta at disse vil ha noe dårligere forutsetninger for overgang til arbeid etter at ytelsen er avsluttet.

Figur 11. Arbeidsmarkedsstatus seks måneder etter avgang fra arbeidsavklaringspenger. Andel, 1 kvartal 2011 til 1. kvartal 2019⁹

Kilde: NAV

Fortsatt nedgang i andel med varighet over 4 år

En overvekt av personer som mottar arbeidsavklaringspenger har mottatt ytelsen i mindre enn 12 måneder. Ved utgangen av september 2019 hadde rundt 43 400 personer mottatt arbeidsavklaringspenger i 12 måneder eller mindre. Antallet er økt med rundt 1 700 fra tilsvarende periode i 2018, mens det for alle andre er redusert. Den største nedgangen ser vi hos dem som har mottatt arbeidsavklaringspenger i mer enn 4 år. Her ser vi at antallet er redusert med rundt 8 300 personer, eller 49 prosent fra tilsvarende periode i 2018¹⁰.

⁹ I grafene er det illustrert hva personene gjør 6 måneder etter avgang fra nedsatt arbeidsevne. Status 3 kvartal 2018 er altså for de som hadde avgang fra nedsatt arbeidsevne i 1 kvartal 2013, status 2 kvartal 2018 er for de med avgang 4 kvartal 2017, også videre. Kategorien «Annet» inkluderer blant annet studenter, selvstendig næringsdrivende og alderspensjonister. Statistikk for hvem som mottar sosialstønning vil ikke foreligge før 2020.

¹⁰ Varighet over 48 måneder kan ikke sidestilles med personer som mottar AAP ut over ordinær periode (ftlr. §11-12). Dette skyldes blant annet at vi ikke trekker fra for korte avbrekk med avgang fra ytelsen i denne statistikken. Det vil i tillegg være mange av disse som kan motta AAP som sykepengeerstatning, etter at de er avklart mot arbeid eller i påvente av behandling av krav om uføretrygd. Varighet her er derfor et statistisk anslag for hvor lenge en person har vært tilknyttet NAV, uten betydelige opphold.

Tabell 3: Mottakere av arbeidsavklaringspenger fordelt på hvor lenge de har mottatt ytelsen. Antall. September 2019, og endring fra september 2018

Varighet	Antall september 2018	Endring i antall fra september 2017	Endring i prosent fra september 2017
I alt	115 424	-13 372	-10,4
1 år (1-12 mnd)	43 372	1 730	4,2
2 år (13-24 mnd)	28 756	-2 542	-8,1
3 år (25-36 mnd)	20 754	-2592	-11,1
4 år (37-48 mnd)	14 115	-1713	-10,8
5 år (49-60 mnd)	4 208	-2 723	-39,3
Over 5 år (61 mnd -)	4 219	-5 532	-56,7

Kilde: NAV

Nedgang i antall personer med nedsatt arbeidsevne i tredje kvartal

Ved utgangen av tredje kvartal 2019 var 179 200 personer registrert med nedsatt arbeidsevne (figur 12). Dette er om lag 6 500 færre enn i tilsvarende periode i 2018. Antallet lå relativt stabilt i første kvartal, men er redusert kraftig i perioden etter. mens reduksjonen i løpet av 2019 så langt har vært på 4 600 personer. Det gjenspeiler utviklingen på arbeidsavklaringspenger. Antall personer med nedsatt arbeidsevne ligger ved utgangen av september på 5,2 prosent av befolkningen mellom 18 og 66 år. Dette er en reduksjon på 0,3 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018.

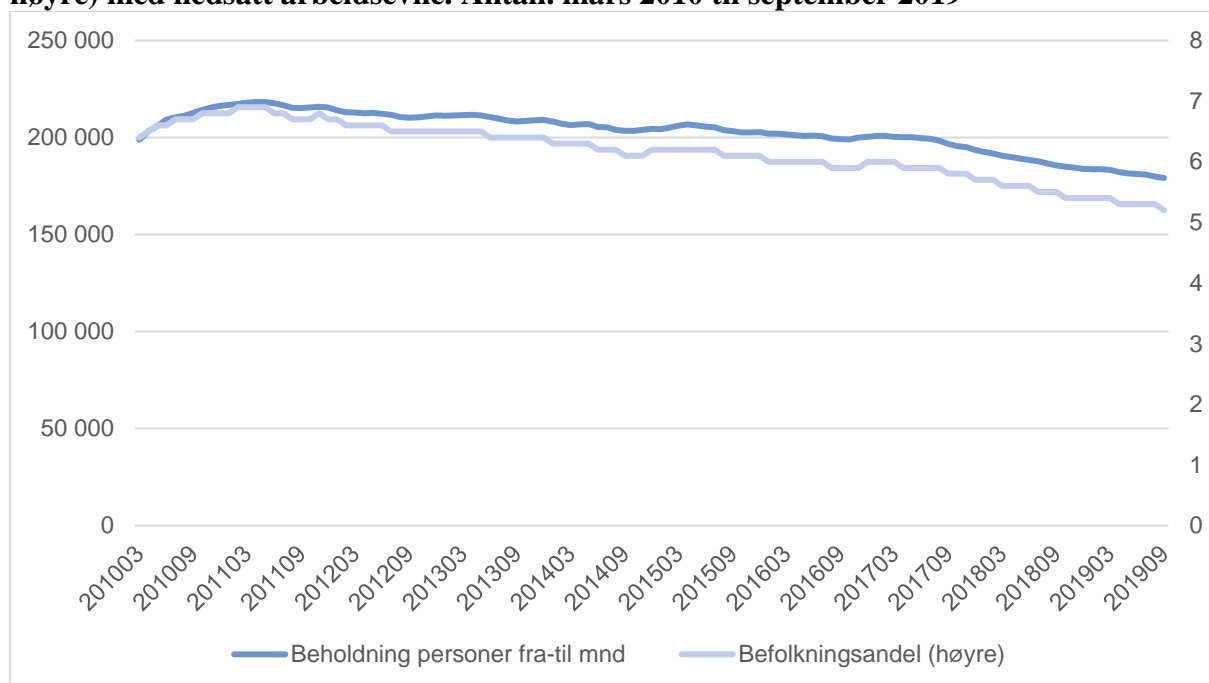
I løpet av tredje kvartal 2018 har det vært en tilgang av nye personer registrert med nedsatt arbeidsevne på 15 000. Dette er en reduksjon fra 16 100 i løpet av andre kvartal. Totalt har tilgangen så langt i 2019 vært på 49 100 tilfeller. Så langt i 2019 har det vært en økning på 3 800 personer sammenlignet med tilsvarende periode i 2018. En økt tilgang så langt i 2019, i en periode hvor det totale antall personer er redusert kan antyde at avgangen i samme periode i 2019 var høy¹¹. Vi ser derimot at den er redusert med rett rundt 900 personer i løpet av første halvår, målt mot 2018. Dette skyldes sannsynligvis den relativt høye avgangen i 2018 som følge av regelverksendringene på AAP.

Av de som ble registrert med nedsatt arbeidsevne i 2019 mottok 52 prosent sykepenger i forkant. Andelen er redusert fra 2018 hvor 55 prosent av nye personer registrert med nedsatt arbeidsevne

¹¹ Ettersom avgangstall publiseres med ett kvartals forsinkelse vil vi ikke kunne se den reelle avgangen for 2. tertial før neste publisering i oktober.

mottok sykepenger i forkant. Dette samstemmer med utviklingen på arbeidsavklaringspenger og kan delvis være en effekt av regelverksendringene i 2018. Vi kan anta at endringene har ført til at enkelte personer som har mistet retten til arbeidsavklaringspenger og ikke lenger vært registrert med nedsatt arbeidsevne, nå kommer tilbake i gruppen til nedsatt arbeidsevne.

Figur 12. Antall personer (akse til venstre) og andel av befolkningen (18-66 år, akse til høyre) med nedsatt arbeidsevne. Antall, mars 2010 til september 2019

Kilde: NAV

Lavere andel mottar arbeidsavklaringspenger

Av personer som er registrert med nedsatt arbeidsevne var det per september 2019 62 prosent som samtidig mottok arbeidsavklaringspenger. Dette er en reduksjon på 4,4 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2018. Dette innebærer at antallet som er registrert med arbeidsavklaringspenger er redusert med rundt 12 300 personer i løpet av de siste 12 månedene. Andelen som mottok uføretrygd er økt med 1,1 prosentpoeng i samme periode. Blant de resterende finner vi personer som mottar dagpenger, deltar på tiltak, mottar kommunale ytelser eller sykepenger, samt dem som ikke mottar stønad fra NAV. Til sammen faller 49 000 personer inn i en av disse gruppene, hvorav 42 900 er i kategorien «Annet». De fleste i den siste gruppen antas å ha blitt forsørget av familie eller andre.

Tabell 4: Personer med nedsatt arbeidsevne fordelt på ytelser (justert for dobbelttelling). Antall og andel. September 2019

	Nedsatt arbeidsevne	AAP	Uføretrygd	Dagpenger	Tiltakspenger	Annet
Antall	179 176	110 921	19 051	1 732	4 615	42 857
Andel prosent	100	62	11	1	3	24
Endring fra i fjor. Antall	-6 489	-12 273	1 404	445	486	3 449

Kilde: NAV

Deltakelse i arbeidsrettet tiltak

Ved utgangen av september 2019 deltok 51 700 av de som var registrert med nedsatt arbeidsevne i en eller annen form for arbeidsrettet tiltak. Dette utgjør 29 prosent av det totale antall registrert med nedsatt arbeidsevne. Andelen som deltar på arbeidsrettede tiltak er uforandret så langt i 2019. Et større antall av de som ikke er registrert med tiltak er under annen oppfølging, som medisinsk behandling, rehabilitering eller sosial trening. Blant de under 30 år deltok 30,8 prosent i en eller annen form for arbeidspraksis. Dette er det vanligste tiltaket for denne aldersgruppen. Dernest følger opplæring (21,6 %) og tilrettelagt arbeid (20,1 %) som viktige former for tiltak. De ulike tiltakene er noe jevnere fordelt i aldersgruppen 30-59 år, men også her er arbeidspraksis tiltaket som benyttes oftest (20,8 %). Andelen registrert med arbeidspraksis reduseres betydelig for de over 60 år (10,8 %), som i økende grad deltar i tilrettelagt arbeid (34,9 %) eller mottar lønnstilskudd (30,4 %). Vi ser en klar tendens til at bruk av arbeidspraksis reduseres for de eldre aldersgruppene, samtidig som bruk av tilrettelagt arbeid og lønnstilskudd øker. Det er generelt færre som deltar i en eller annen form for tiltak blant de eldste aldersgruppene og deltakelsen synker med alderen.

Tabell 5. Personer med nedsatt arbeidsevne som deltar i et arbeidsrettet tiltak. Alder og type tiltak. Antall totalt og andel i hver tiltaksgruppe. September 2019

	I alt	Under 30 år	30-59 år	60 år og over
I alt	51 721	15 980	33 133	2 608
Arbeidspraksis	23,4	30,8	20,8	10,8
Arbeidsrettet rehabilitering	1	0,4	1,2	1,2
Avklaringstiltak	4,2	2	5	7,5
Jobbskaping og egenetablering	0,1	0	0,1	0,2
Lønnstilskudd	13,8	9,4	14,7	30,5
Oppfølging	17,1	15,7	18,2	12,7
Opplæring	18,6	21,6	18,5	1,8
Tilrettelagt arbeid	21,5	20,1	21,2	34,9
Tilrettelegging	0,2	0,1	0,2	0,4

Kilde: NAV

Vedlegg

A. Definisjoner for hvem som tilhører gruppen med nedsatt arbeidsevne og hvem som kan motta arbeidsavklaringspenger.

Personer med nedsatt arbeidsevne

Begrepet «personer med nedsatt arbeidsevne» omfatter personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid. Bistandsbehovet fastsettes etter en arbeidsevnevurdering og vil omfatte arbeidsrettede tilbud og annen oppfølging som medisinsk behandling, rehabilitering, sosial trening/oppfølging og tilrettelegging.

Mange blir registrert med nedsatt arbeidsevne etter å ha brukt opp retten til sykepenger, eller fordi de fortsatt trenger tid til rehabilitering eller omskolering. Andre har vært lenge arbeidsledig, men på grunn av helsemessige utfordringer vurderes de å ha ekstra behov for oppfølging for å kunne komme i jobb. Personer som mottar sykepenger eller uføretrygd regnes ikke med i statistikken over personer med nedsatt arbeidsevne, med mindre de mottar arbeidsrettet oppfølging rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne.

Arbeidsavklaringspenger

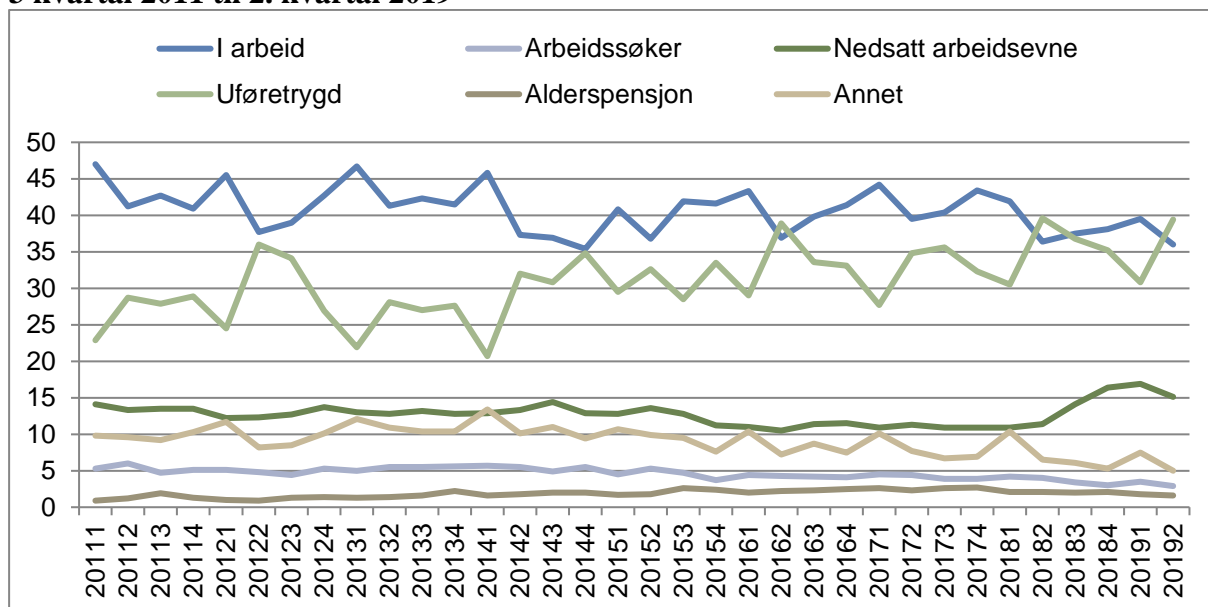
Arbeidsavklaringspenger kan innvilges til personer som har fått arbeidsevnen nedsatt med minst femti prosent på grunn av sykdom. Det er et krav at det foreligger en gyldig diagnose i henhold til klassifiseringssystemene ICD 10 og ICPC 2. Det er også et vilkår at man enten er under aktiv behandling, deltar i et aktivt tiltak, eller at man selv etter at dette er prøvd fremdeles anses å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, og får oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten.

Tidligere (før 1.3.2010) mottok personer som var under medisinsk behandling rehabiliteringspenger, mens de som deltok i et arbeidsrettet tiltak mottok attføringspenger. Tidsbegrenset uførestønad kunne innvilges om man, til tross for medisinsk behandling og forsøk på attføring, ikke kunne komme i arbeid i overskuelig framtid, men at det var håp på lengre sikt. Minsteytelsen for arbeidsavklaringspenger er 2G (grunnbeløpet i folketrygden). Fra 1. mai 2019 utgjør 199 716 kr.

Fra og med 1. januar 2018 er regelverket for arbeidsavklaringspenger endret. Blant annet er perioden en kan motta ytelsen redusert. Det er i tillegg innført strengere krav for innvilgelse av AAP ut over ordinær periode. For mer informasjon om regelverksendringen se nav.no.

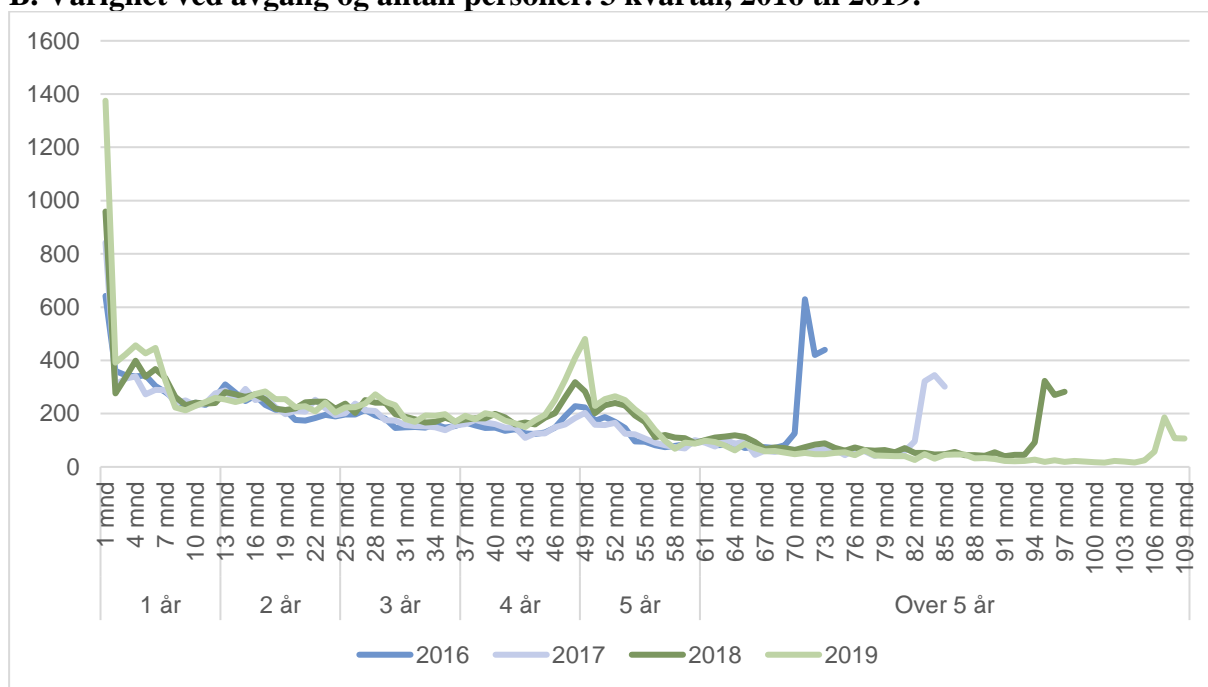
Vedlegg

A. Arbeidsmarkedsstatus seks måneder etter avgang fra arbeidsavklaringspenger. Antall. 3 kvartal 2011 til 2. kvartal 2019

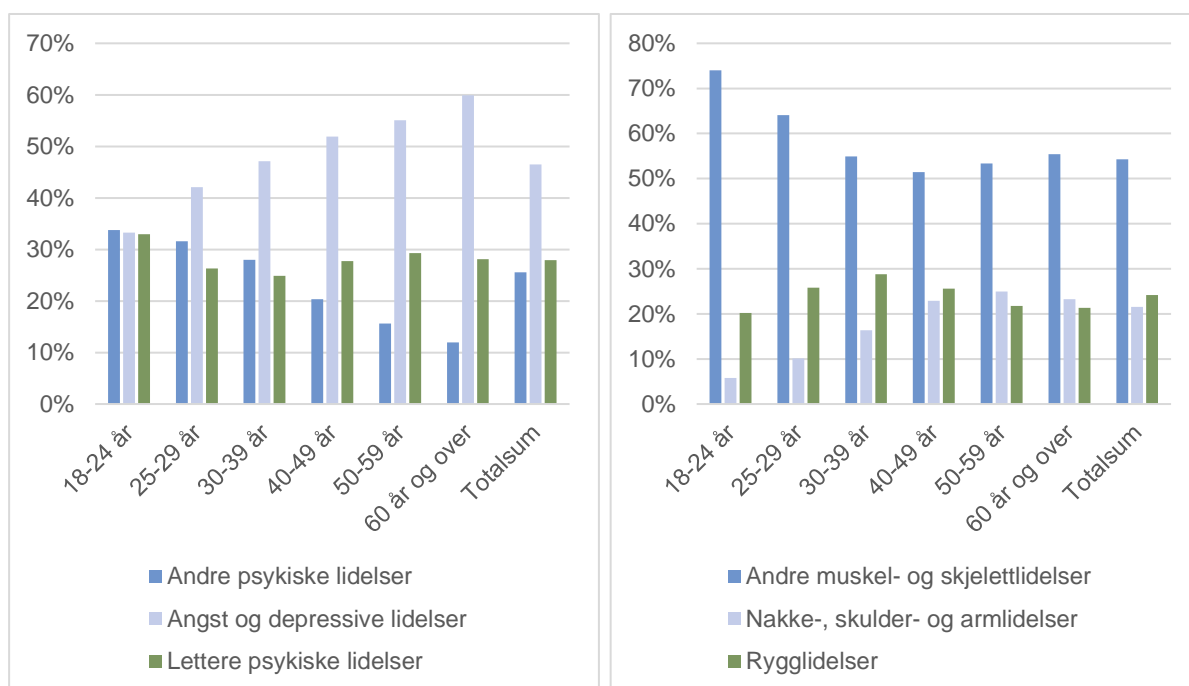
Kilde: NAV

B. Varighet ved avgang og antall personer. 3 kvartal, 2016 til 2019.

Kilde: NAV

C. Psykiske lidelser og muskel, og skjelettlidelser, undergrupper fordelt på aldersgruppe. Andel. September 2019.

Kilde: NAV

Referanser

Ellingsen, Jostein (2018). «Utviklingen i uføretrygd per 30. september 2013», Statistikknotat, Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Sundell, Therese (2018). «Utviklingen i sykefraværet, 3.kvartal 2018», Statistikknotat, Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Kann, Yin og Kristoffersen (2016). «Fra arbeidsavklaringspenger til arbeid», Arbeid og velferd 2/2016, s. 77-92

Kalstø, Åshild Male Kalstø og Kann, Inger Cathrine (2018). «Færre på helse relaterte ytelse – friskere befolkning?», Arbeid og velferd 4/2018, s. 3-18

Lande, Sigrid (2019). «Færre får innvilget arbeidsavklaringspenger med nytt regelverk», Arbeid og velferd 1/2019, s. 81-98.